

1
 Aug. 1798

 L'an Sept de la République française le
 neuf du mois de nivôse l'an cinquième au
 tribunal de commerce de Bruges et de l'arrondissement
 de l'arrondissement du tribunal
 correctionnel de Bruges en personne Christian
 fust Capitaine, Commandant le navire
 Nation nommé le Jean lequie Compagnon
 par l'organe du Citoyen Cornil raekma
 Juge juré de ce tribunal pour la
 langue allemande et française après avoir
 prêté serment de dire vérité, a déclaré
 comme il suit par la présente qu'il
 dit navire était en son état pour
 de tout son équipage pour transporter
 des marchandises avec suite sur mer
 et les routes bien fermées calées et
 munies de leurs provisions, est parti de
 Bruges avec son dit navire le 23e 3e 1798
 1798 et chargé des Dons protestants de Bruges

200 Jaar

Rechtbank van Koophandel

Brugge - Oostende

*P*rogramma van het Feestconcert

ter gelegenheid van het tweehonderdjarig bestaan
van de Rechtbank van Koophandel
te Brugge-Oostende op vrijdag 6 november 1998
om 20 uur in het Casino-Kursaal te Oostende

Eerst spreekt de heer André Opstaele, Emeritus Eerste Voorzitter van het Arbeidshof te Gent, de Feestrede uit.

De Feestrede wordt gevolgd door een concert uitgevoerd door het PAUL DOMBRECHT CONSORT.

Het PAUL DOMBRECHT CONSORT brengt volgende werken gecreëerd op het einde van de Achttiende Eeuw :

- het Kwintet voor pianoforte en blazers KV 452 van Wolfgang Amadeus MOZART (1784) ;
- het Kwintet voor pianoforte en blazers opus 16 van Ludwig von BEETHOVEN (1797).

Na het concert volgt een Noordzee-Wandelbuffet waarop koude en warme gerechten, bereid met vis en schaaldieren, evenals diverse dranken geserveerd worden.

Geschiedenis van de Rechtbank van Koophandel te Brugge-Oostende

1. De Franse tijd.

1.

In 1794 bestond het huidige België niet als zodanig maar waren op het huidige Belgische grondgebied gevestigd :

- enerzijds de Zuidelijke Nederlanden, die ook Oostenrijkse Nederlanden werden genoemd omdat ze sinds 1713 ressorteerden onder Oostenrijk, en die grosso modo de huidige Belgische provincies Antwerpen, Brabant, Oost- en West-Vlaanderen, Henegouwen, Namen (gedeeltelijk) en Luxemburg evenals het huidige Groot-Hertogdom Luxemburg omvatten ;

- anderzijds het Prinsbisdom Luik, dat grosso modo de huidige Belgische provincies Luik en Limburg omvatte. (Limburg was toen het Graafschap Loon dat deel uitmaakte van het Prinsbisdom Luik).

2.

Op 26 juni 1794 vielen de Fransen voor de tweede maal de Zuidelijke Nederlanden en het Prinsbisdom Luik binnen.

Per decreet van 1 oktober 1794 werden de Zuidelijke Nederlanden en het Prinsbisdom Luik bij de Franse Republiek ingelijfd en verdeeld in negen departementen, die in 1814 de Nederlandse en in 1830 de Belgische provincies zouden worden (de oprichting van het Groot Hertogdom Luxemburg buiten beschouwing gelaten).

Bij het Verdrag van Campo Formio dat Frankrijk en Oostenrijk op 17 oktober 1797 afsloten werd de annexatie bij Frankrijk definitief.

3.

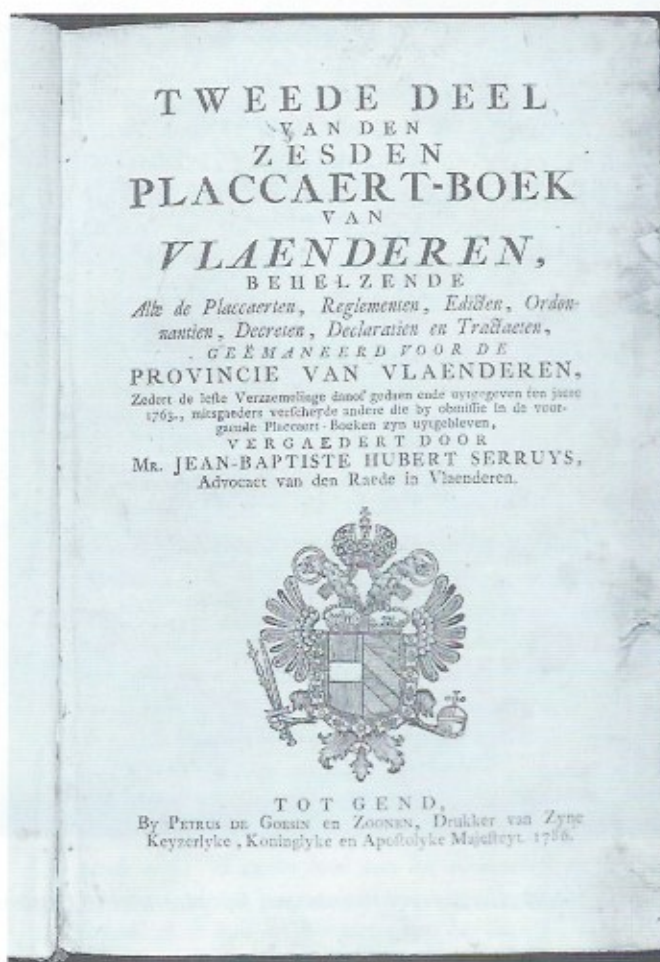
De annexatie bij Frankrijk had tot gevolg dat de Franse wet van 16-24 augustus 1790 betreffende de rechterlijke organisatie van toepassing werd in de geannexeerde gebieden.

Deze wet voorzag de oprichting van **rechtbanken van koophandel** in de steden, waar de overheid zulks nuttig oordeelde.

Deze **rechtbanken van koophandel** hadden tot opdracht alle handelsgeschillen, zowel die te land als te water, te beslechten.

Ze bestonden uit vijf rechters, gekozen door en uit de vergadering van handelaars, kooplui, nijveraars, reders en scheepskapiteins van de stad waar de rechtbank zetelde.

Bij wet van 24 september 1798 (3 vendémiaire an VII) werden op het grondgebied van de "neuf départements réunis" (het huidige Koninkrijk België en het Groot Hertogdom Luxemburg) **tien rechtbanken van koophandel** opgericht namelijk te Antwerpen, Bergen, Brussel, Doornik, Gent, Leuven, Luik, Namen, Oostende en Luxemburg.

Placcaertboek in 1786 uitgegeven door Jean-Baptiste Hubert Serruys, die in 1798 de eerste griffier van de rechtbank van koophandel te Oostende werd.

4.

Het proces-verbaal van de vergadering van 2 november 1798 (12 brumaire an VII) tot oprichting van de rechtbank van koophandel te Oostende (gepubliceerd in 1898 ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de rechtbank) begint als volgt :

1798

L'an Sept de la République française le
neuf du mois de nivôse les citoyens au
tribunal de commerce de la ville d'Ostende
se sont réunis pour toutes les communes
dépendantes de l'arrondissement du tribunal
correctionnel de Bruges en personne Christian
Jesse Capitaine commandant le navire
Bastion nommé le Janus lequel comparant
par l'organe du Citoyen Cornil Raekman
futur juré de ce tribunal pour la
langue allemande & française après avoir
prêté le serment de dire vérité, a déclaré
comme il déclare par la présente qu'il
dit navire Bastion en son état pourra
actuellement naviguer pour transporter
des marchandises avec sécurité sur mer
et les louties bien fermées calfatées &
munies de leurs probes, est parti de
Bruges avec son dit navire le 23
1798 est chargé de bois de charbon.

Zittingsblad van de rechtbank van koophandel te Oostende van 29 december 1798 (9 nivôse an VII).

"Ce jourd'hui, 12 brumaire an VII, à quatre heures de relevée, les citoyens ayant droit de voter dans l'assemblée des négociants, banquiers, marchands, armateurs et capitaines de navire, convoqués par l'administration municipale de ce canton, s'étant réunis dans une des salles de la maison commune en suite de diverses publications et affiches faites par la susdite municipalité à l'effet de choisir les suppléants d'un tribunal de commerce à fixer en cette commune en vertu de la loi du 3 vendémiaire an VII on a procédé ainsi qu'il suit."

Het proces-verbaal vermeldt dat een lijst van 87 personen ingeschreven in het "registre civique" werd voorgelegd en dat 28 ervan erkend werden als stemgerechtigd.

Frederik Bellerocche werd tot voorzitter van de rechtbank verkozen en werd in die functie geïnstalleerd na voorafgaandelijk de volgende eed te hebben afgelegd :

"Je jure haine à la royauté et à l'anarchie, attachement et fidélité à la République et à la Constitution de l'an III."

Werden tot rechters verkozen : Louis Devette, Ignace de Coninck, Jean De Gruyter en Jacques Serruys.

Werden tot plaatsvervangende rechters verkozen : Mathieu Brisse, Cooney senior, Mathieu Ocket en Sedron Belpère.

De verkozen rechters verkozen zelf tot griffier Jean Baptiste Hubert Serruys, die op 3 november 1754 te Torhout geboren was en die een vermaard jurist was en voor de annexatie bij Frankrijk "Advocaet van den Raede in Vlaenderen" en uitgever van het "Zesden Placcaert-Boek van Vlaenderen" was geweest.

Het was een zeer wijze beslissing een jurist tot griffier te verkiezen want enkele jaren later werden verscheidene zeer belangrijke wetboeken uitgevaardigd onder andere :

- de "Code civil des Français" van 21 maart 1804 die op 3 september 1807 opnieuw gepubliceerd werd onder de benaming "Code Napoléon";

- de "Code de commerce" die in werking trad op 1 januari 1808.

De verkiezing tot griffier van de rechtbank van koophandel te Oostende was niet het eindpunt van de loopbaan van Jean Baptiste Hubert Serruys want later bekleedde hij nog tal van andere ambten zoals dat van vrederechter, notaris en burgemeester van Oostende.

Men leest er onder andere het volgende in.

19 oktober 1798

Er werd afgekondigd dat allen, die gerechtigd waren tot de verkiezing van de leden der Rechtbank van Koophandel, hun patent dienden bij zich te hebben om toegelaten te worden.

De benoeming, die normaal om 15 uur diende plaats te grijpen, ging niet door wegens gebrek aan voldoende verkiezers en werd verschoven naar de 12 brumaire (2 november).

2 november 1798

Na de vergadering van de notabele kooplieden voor de verkiezing van de leden van de Rechtbank van Koophandel werden volgende leden benoemd :

FREDERIK BELLEROCHÉ, voorzitter, LOUIS DE VILLE (volgens het proces-verbaal van de vergadering LOUIS DEVETTE), IGNACE DE CONINCK, JAN DE GRUYTTTERS en JACOBUS SERRUYS rechters en MATHEUS BRISSE, JAN COONEY (vader), MATHEUS OCKET en SEDRON BELPAIRE als rechters-plaatsvervangers.

8 november 1798

Om 15 uur werd de rechtbank van koophandel geïnstalleerd in een lokaal van de gewezen Oratorie.

21 januari 1799

Vandaag was het het verjaardagsfeest van de dood van koning Lodewijk XVI. In het midden van de markt was een theater opgesteld. Het feest begon met de beiaard en het afschieten van de stadskanonnen. Alle stads- en staatsbedienden en de staf verenigden zich om 10 uur op het stadhuis, terwijl het garnizoen zich rond het theater schaarde. Nadat de stoet op de markt kwam werd het feest geopend met enige toespraken tot het volk. Daarna zongen enige Franse toneelspelers enkele vaderlandse liederen. Nadien volgde een toespraak van de president van de Municipaliteit die besloten werd met volgende eed : "Ik zweer haat aan het Koninkrijk en aan de regeringsloosheid, getrouwheid en aangekleefdheid aan de Republiek en aan de constitutie van her jaar 3". Deze eed werd door alle bijzijnde beampten en militairen uitgesproken. Hierop beklom de commissaris van de Uitwerkende Macht het theater en gaf een lezing betreffende het feest. Nadien volgden nog enkele patriotische liederen. Nadien werden alle bedienden op het stadhuis uitgenodigd om het proces-verbaal van de afgelegde eed te komen ondertekenen. Ze werden als volgt gerangschikt :

*- de leden van de Municipaliteit
- de plaatscommandant aan het hoofd van de staf
- de leden van de Rechtbank van Koophandel
- de vrederechters en hun assesseurs
(.....)*

5.

In het dagboek dat een ingezetene van Oostende heeft bijgehouden van 25 maart 1793 tot 28 september 1802 en waarvan in 1997 een gemoderniseerde versie van de hand van A. G. DRIESSEN verscheen wordt de oprichting van de rechtbank van koophandel herhaaldelijk ter sprake gebracht.

6. De rechtbank van koophandel te Oostende was bevoegd voor het gehele rechtsgebied van de correctionele rechtbank te Brugge.

Heel snel gingen echter te Brugge stemmen op om ook daar een rechtbank van koophandel op te richten wat geschiedde bij wet van 9 januari 1805.

7. Bij decreet van 6 oktober 1809 werden de rechtbanken van koophandel heringericht. Bij dit decreet is een tabel gevoegd van de namen van de steden waar er een rechtbank van koophandel is en met name voor het huidige België in volgende 13 steden: Brussel, Leuven, Brugge, Kortrijk, Oostende, Gent, Sint Niklaas, Antwerpen, Luik, Verviers, Namen, Bergen en Doornik.

8. Bij decreet van 18 november 1810 werd het rechtsgebied van de rechtbanken van koophandel te Brugge en te Oostende als volgt vastgesteld:

- het rechtsgebied van de rechtbank van koophandel te Brugge omvatte de kantons Ardooie, Brugge, Ruiselede en Tielt;
- het rechtsgebied van de rechtbank van koophandel te Oostende omvatte de kantons Gistel, Oostende en Torhout.

2. Het Verenigd Koninkrijk.

9. In 1814 werd Brussel door Russische en Pruisische troepen bevrijd en werden de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlanden verenigd onder prins Willem van Oranje, die Koning Willem I werd (in officiële documenten: in het Nederlands - "WILLEM, by de gratie Gods Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Hertog van Luxemburg" - in het Frans - "GUILLAUME, par la grâce de Dieu Roi des Pays-Bas, Prince d'Orange Nassau, Duc de Luxembourg").

10. In 1818 schafte Willem I de Rechtbank van koophandel te Brugge en de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk af.

De auteur Ph. van Hille schrijft hierover in zijn werk *"Het Hof van Beroep te Brussel en de Rechtbanken van Eerste Aanleg in Oost- en West-Vlaanderen onder het Nederlands Bewind en sinds de Omwenteling van 1830 tot 4 oktober 1832"* onder meer:

"Willem I met zijn cartesische geest had geen goed oog voor uitzonderingsrechtbanken, daarbij begrepen de handelsrechtbanken. Op 6 maart 1818 werden de koophandelsrechtbanken van Brugge en Kortrijk afgeschaft."

In Vlaanderen bleven alleen behouden, al moesten zij later bij de gerechtelijke hervorming verdwijnen, de rechtbanken van koophandel van Gent, Sint Niklaas en Oostende."

De gerechtelijke hervorming, die Willem I reeds bij het begin van zijn bewind had aangekondigd en die de afschaffing van alle rechtbanken van koophandel voorzag, kwam slechts tot stand door de wet van 18 april 1827. De toepassing van die wet werd uitgesteld. Ondertussen was België onafhankelijk geworden.

3. Het Koninkrijk België.

11. Na de totstandkoming van de Belgische onafhankelijkheid in 1830 werden de Rechtbank van Koophandel te Brugge en de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk heropgericht bij wet van 4 augustus 1833 (Belgisch Staatsblad van 8 augustus 1833).

In het verslag van de commissie die belast was met het onderzoek van het wetsontwerp betreffende de heroprichting van deze rechtbanken (Belgisch Staatsblad van 15 juli 1833) leest men:

"Le tribunal de commerce de Bruges fut établi par la loi du 19 nivôse an XIII."

Un décret impérial du 6 octobre 1809, porté en exécution de l'article 615 du code de commerce, réorganisa ce tribunal, et en établit un autre à Courtray."

Le gouvernement des Pays-Bas se montra constamment hostile aux tribunaux de commerce. Il avait conçu le projet de les supprimer tous et ce projet reçut un commencement d'exécution en 1818, par la suppression de ceux de Bruges et de Courtray, et de quelques autres encore. La loi sur l'organisation judiciaire devait compléter la mesure, en l'appliquant au royaume entier."

Cette suppression, conséquence d'un système que la Belgique a repoussé, paraît ne plus devoir être maintenue. Aussi votre commission vous propose-t-elle d'adopter le projet du gouvernement en tant qu'il a pour objet le rétablissement des tribunaux de commerce de Bruges et de Courtray."

12. In de loop der jaren werden heel wat wijzigingen gebracht aan de rechtbanken van koophandel hoofdzakelijk de volgende.

Bij de wet van 26 juni 1858 werd een veertiende rechtbank van koophandel opgericht namelijk te Aalst.

Bij de wet van 18 juni 1869 (artikel 65) werd bepaald dat een griffier van de rechtbank van koophandel doctor in de rechten diende te zijn dit om het hoofd te bieden aan de problemen die zich in de rechtbanken van koophandel of

1891/12/27

1811 28

un Contrat, passé la minute Devant

maître Jean Baptiste Hubert Serruys, Notaire
 Impérial résidant à Ostende le cinq février Mil
 huit cent Onze. Dument Enregistré le même Jour,
 contenant Les clauses & conditions civiles du
 mariage entre le Sieur Laurent Laetzelman
Cultivateur en la Commune de Clamsterhe fils Majoré
 de Jean & de Victoire Laetzelman sa femme au sibi
 cultivateur demeurant à Clamsterhe la dame mariée
Notbert fille majeure de Defunct Jean Notbert &
 jectuelle Van Der Herethone sa femme, veuve sans
 enfant de Pierre Notbert Cultivateur à Clamsterhe
 à l'Extrait littéralement le qui suivra

" Il y aura Communauté de Biens entre les futurs
 Epoux; sous les Exceptions Expresses par le Code
 Napoléon & les modifications ci-après.

Extrait par maître Jean Baptiste Hubert Serruys
 notaire Impérial résidant à Ostende sousigné
 le deux Vingt huit février 1811 sur la minute dudit
 Contrat En sa Profession pour être rendu public Enregistrement
 de l'art. 67 du Code de Commerce

J.B. Serruys

Le présent extrait a été déposé à
 l'audience du Tribunal de Commerce
 le 5 Mars 1811.

Francis Wals

Op de griffie van de rechtbank van koophandel te Brugge neergelegd uittreksel van een huwelijkscon-
 tract op 5 februari 1811 verleden voor notaris Jean-Baptiste Hubert Serruys, die voorheen - de eerste -
 griffier van de rechtbank van koophandel te Oostende was.

sommige ervan voordeden tengevolge van de afwezigheid van juristen.

Bij de wet van 11 mei 1910 werd bepaald dat er in elke rechtbank van koophandel een referendaris, die doctor in de rechten moet zijn, is.

Tenslotte zijn er de zeer ingrijpende wijzigingen doorgevoerd door het Gerechtelijk Wetboek dat in werking trad op 1 november 1970, onder meer de volgende :

- de procureur des Konings oefent het ambt van openbaar ministerie ook uit bij de rechtbank van koophandel (artikel 150 Gerechtelijk Wetboek ; zie hierover Procureur-generaal J. Matthijs, Openbaar Ministerie nr 548 die schrijft dat voor het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek het openbaar ministerie uit de gerechtszalen van de rechtbanken van koophandel werd "geweerd") ;
- het voorzitterschap van de rechtbank en het voorzitterschap van de kamers van de rechtbank worden waargenomen door beroepsmagistraten in plaats van door lekenrechters ;
- de rechters in handelszaken worden benoemd door de Koning in plaats van te worden verkozen ;
- het ambt van voorzitter in handelszaken wordt ingesteld (artikel 85 Gerechtelijk Wetboek : *"De rechters in handelszaken kiezen in hun midden een voorzitter in handelszaken die de voorzitter bij de leiding van de rechtbank kan bijstaan"*) ;
- in de arrondissementen waar er nog geen rechtbank van koophandel bestaat wordt er een opgericht ;
- in de arrondissementen waar er meerdere rechtbanken van koophandel bestaan komt er één enkele rechtbank van koophandel : dit geschiedde zo in het gerechtelijk arrondissement Brugge waar er twee rechtbanken van koophandel bestonden namelijk een te Brugge en een te Oostende ; de twee rechtbanken werden verenigd tot één rechtbank verdeeld in twee afdelingen zijnde de rechtbank van koophandel te Brugge die bestaat uit een afdeling met zetel te Brugge en een afdeling met zetel te Oostende.

Slot.

De oprichting van rechtbanken van koophandel en meer in het algemeen de gerechtelijke hervormingen doorgevoerd door de Franse Revolutie worden doorgaans als zeer positief aangezien.

De meeste excessen, die gepaard gingen met deze hervormingen, verdwenen snel.

Over de oprichting van de rechtbanken van koophandel schrijft Georges Soyer in zijn in 1928 verschenen - zeer kritisch - boek *"Le Drame Révolutionnaire et Napoléonien à Ostende"* :

"Mais serons-nous contraints de consigner toujours, sans désespérer, le triste bilan de toutes ces misères imposées par le Directoire, au nom du "bonheur du peuple", sans jamais y découvrir une mesure utile et bienfaisante ?"

Non. Voici heureusement décrétée par la République le 3 vendémiaire, l'érection dans les départements belges de dix tribunaux de commerce, à Bruxelles, Anvers, Louvain, Ostende, Gand, Mons, Tournai, Liège, Namur et Luxembourg.

C'était une innovation favorable, qui allait rendre plus tard au commerce, alors anéanti, les services les plus signalés, et une juridiction dont le dix-neuvième siècle devait épanouir l'action efficace et intelligente."

De Vlaamse rechtsgeleerde R. Van Lennep drukt zich in zijn werk *"Belgisch Burgerlijk Procesrecht, Deel IX Rechterlijke inrichting"* verschenen omstreeks 1958 op pagina 7 als volgt uit over de hervormingen doorgevoerd door de Franse revolutie :

"De grondstellingen uitgevaardigd door de Franse omwenteling liggen nog steeds aan de basis van onze huidige gerechtelijke organisatie en hun behoud blijkt zonet de enige, dan toch een voornamen waarborg of zelfs voorwaarde van westerse beschaving en een lichtbaken voor andere beschavingen.

Die grondstellingen zijn de scheiding der machten, de omschrijving der taak van de Rechterlijke Orde als draagster van de Rechterlijke Macht, de afschaffing der bevoegdheidsvoorrechten of onttrekkingen aan de gewone rechtsmacht, de afschaffing van het venaal en hereditair karakter van judiciale ambten, de openbaarheid der terechtzittingen en de motivering van gerechtelijke uitspraken."

Het is goed aan de vooravond van het ingaan van een derde eeuw dit even in herinnering te brengen.

Jozef Van Ooteghem,
Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brugge.

De Taalkwestie

De documenten betreffende de activiteiten van de rechtbanken van koophandel te Brugge en te Oostende in de periode 1798 tot 1815 en in de periode 1830 tot 1935, waarvan er enkele in deze brochure gepubliceerd worden, zijn bijna uitsluitend in de Franse taal gesteld.

In die periodes was het Frans de officiële taal in gerechtszaken.

Dit komt als volgt.

1. De annexatie bij Frankrijk had tot gevolg dat de geannexeerde gebieden, die Vlaamstalig waren, onderworpen werden aan pogingen tot verfransing.

Daartoe werden allerlei maatregelen genomen.

Zo werd bij decreet van 22 november 1796 (2 frimaire an V) bepaald dat de procedure in het Frans moest verlopen en dat alle Vlaamstalige akten moesten worden vertaald worden in het Frans en dat alleen de Franse vertaling bewijskracht had.

2. Een pijnlijk voorbeeld van de wijze waarop de verfransing op het terrein verliep vindt men in het proces-verbaal van de vergadering van de kooplieden van 2 november 1798 tot oprichting van de rechtbank van koophandel te Oostende waarin men leest :

"Le citoyen Ratsé, ayant été reconnu le plus âgé, a été invité par l'assemblée à remplir les fonctions de président d'âge. Il s'en est excusé, ne sachant la langue française ; en conséquence, le citoyen Jean De Gruyter, père, comme plus âgé ensuite, a occupé cette place."

De oudste aanwezige handelaar kon dus de vergadering niet voorzitten omdat hij de Franse taal niet kende !

In het hoofdstuk van de hand van Bruno Bernard gewijd aan de Franse taalpolitiek in het prachtig boek *"België onder het Frans bewind"* (uitgegeven door het Gemeentekrediet) leest men dat de pogingen tot verfransing geen succes waren want de auteur komt na een opsomming van de maatregelen genomen met het oog op de verfransing tot volgende conclusie : *"Ondanks die dwingende maatregelen en het vrij algemeen gebruik van het Frans in het mondaine, sociale en bestuursleven, was het regime er na twintig jaar inspanningen bijlange niet in geslaagd de gewenste verfransing door te voeren."*

3. Onder Willem I werden de pogingen tot verfransing stopgezet en zelfs teruggedroefd want in 1819 nam Willem I het Taaibesluit dat het gebruik van het Nederlands in de Vlaamse provincies voorschreef.

In werkelijkheid werd vaak verder het Frans gebruikt.

4. Bij de onafhankelijkheid van België werd opnieuw het verplicht gebruik van het Frans in gerechtszaken opgelegd.

Met name werd bij besluit van het Voorlopig Bewind van 16 november 1830 bepaald dat in gerechtszaken door particulieren slechts Nederlands mocht gebruikt worden indien de rechter, het openbaar ministerie en de advocaten die taal kenden.

Lindemans schrijft in zijn werk : *"Taalgebruik in gerechtszaken"* onder nummer 1 daarover het volgende :

"In de praktijk werd het gebruik van het Nederlands ontzegd aan de particulieren die er om vroegen, zelfs in strafzaken. De magistraten weigerden uitleggingen in het Nederlands te aanhoren. Zij deden Nederlandstalige stukken in het Frans vertalen op kosten van de partij die zulke stukken overlegde.(...)"

Coucke en Goethals konden in 1860 nog tot de zwaarste straffen veroordeeld worden door een rechtscollege dat de door de beschuldigten gesproken taal geheel onmachtig was."

In strafzaken werden in 1873 en in 1889 maatregelen genomen die in de Vlaamstalige gebieden het gebruik van het Vlaams voorschrijven.

Pas bij de wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken kwam er een algehele regeling ook met betrekking tot de burgerlijke zaken tot stand.

Jozef Van Ooteghem,
Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brugge.

Luchtfoto van het Fort Napoleon.

Tijdens zijn bezoeken aan Oostende, eerst als generaal, later als consul en uiteindelijk als keizer, heeft Napoleon Bonaparte steeds een groot belang gehecht aan de strategische militaire positie van de havenstad Oostende.

Bij zijn eerste bezoek op 13 februari 1798 aan de Noordzeekust inspecteerde Bonaparte ook de Oostendse versterkingen en hij was ervan overtuigd dat het Franse leger niet voldoende was uitgerust om het op te nemen tegen de Britse vloot. Zijn plannen om het Kanaal over te steken waren voorlopig niet realiseerbaar. Meer zelfs op 19 mei 1798 voerden de Engelsen een mislukte Command-Raid uit op de Sassen van Slijkens. De Franse plaatscommandant Arnold MUSCAR slaagde erin, dankzij opgeroepen versterking uit Brugge en Nieuwpoort, de Engelsen te verslaan.

In 1803 hernam Napoleon, die ondertussen eerste consul was geworden, zijn ontscheppingsplannen op Engeland, en passeerde opnieuw langs Oostende. De republikeinse kalender vermeldde 21 messidor van het jaar XI (10 juli 1803) als dag waarop Napoleon besliste op de Oosteroever een batterij te installeren. Ter herinnering aan deze gebeurtenis schilderde René HANSOUL in september 1934 een indrukwekkend taferel bestemd voor het toenmalig museum van het Fort Napoleon. Dit prachtig kunstwerk, dat Napoleon staande op het oosterhavenhoofd voorstelt en dat in reproductie op de omslag van deze brochure is afgebeeld, hangt nog steeds in de zittingszaal van de rechtbank van koophandel te Oostende.

Bij het bezoek van 20 tot 22 mei 1810 aan Oostende, in gezelschap van keizerin Marie-Louise, besliste Napoleon de batterij te vervangen door een fort, verscholen tussen de duinen. 500 Spaanse krijgsgevangenen werden aan het werk gezet, samen met uit de lokale bevolking opgeëiste metsers.

Liefke Mores, het gehucht waar het fort gebouwd werd, was toen nog steeds een moerassig gebied en meer dan de helft van de Spaanse krijgsgevangenen kwamen bij de bouw van het fort om door ziekte en ontbering. Niettemin werden de werken in twee jaar tijd beëindigd.

Het Fort Napoleon te Oostende

Met zijn vijfhoekig grondplan en een omheiningsmuur specifiek tegen verzanding was het een voor die tijd vooruitstrevend bouwwerk dat om zijn originele bouw de aandacht hield van militaire deskundigen van de hele wereld. De zijden van het centrale fort hebben een lengte van 28 meter en de muren zijn 2,6 meter dik. Het fort bood plaats aan 260 man met de nodige proviand. De verdediging bestond uit 46 kanonnen. Dit bastion dat aanvankelijk "Fort Impérial" werd genoemd is evenwel nooit belegerd geweest.

Vanaf 1830 na ontruiming van het fort door de Hollanders kreeg het voorgoed de naam "Fort Napoleon".

In 1914 namen de Duitsers voor de eerste maal hun intrek in het fort en herschiepen het in een weelderige burcht voorzien van elektrische verlichting.

In 1932 werd het fort door Carlo LOONTIENS, toenmalig stadsbibliothecaris en -archivaris, omgevormd tot een heemkundig museum.

Na de tweede wereldoorlog verloor het elke functie, al bleef de directe omgeving militair domein.

Verscheidene pogingen tot revalorisatie van dit imposante doch verwaarloosde bolwerk bleven zonder succes tot in 1992 de VZW Fort Napoleon werd opgericht door leden uit de Oostendse heemkundige kring en de Marine. De initiatiefnemers slaagden er vrij vlug in de belangstelling te wekken van het Westvlaams Provinciebestuur en nadien ook van het Bestuur voor Monumenten en Landschappen, de Koning Boudewijnstichting en het Stadsbestuur van Oostende.

De zaak kwam in een stroomversnelling toen in juni 1994 de Stichting Vlaams Erfgoed werd opgericht. Deze VZW gesticht op voorstel van de Vlaamse Regering heeft tot doel het beheer en de beleving van het Vlaams monumentaal erfgoed te bevorderen. De keuze van een eerste concreet project viel op het Oostendse Fort Napoleon. In augustus 1995 werd gestart met de eerste fase van de dringende restauratiewerken en hopelijk wordt het fort volgend jaar in 1999 definitief voor het publiek open gesteld.

*Lionel Dewulf,
Raadsheer in het Arbeidshof te Gent.*

Ensor en de Rechterlijke Wereld

Ets "De goede rechters" van Ensor:

Op de griffie van elke rechtbank van koophandel wordt, zoals men weet, een handelsregister gehouden waarin de handelaars, die in het rechtsgebied van die rechtbank een handelswerkzaamheid uitoefenen, op hun verzoek worden ingeschreven.

Enige tijd geleden werd vastgesteld dat Baron James Ensor, die op 13 april 1860 te Oostende geboren is, op 11 augustus 1941 (dus in volle oorlog en aan de leeftijd van 81 jaar) op zijn verzoek in het handelsregister te Oostende werd ingeschreven onder nummer 11.107 voor de uitoefening onder de handelsnaam James Ensor van een handel in pronkstukjes, schelpen, fantasie-juwelen, uitzichten, postkaarten en "souvenirs d'Ostende" aan de Vlaanderenstraat, 23, Oostende waar hij ook woonde en waar zich thans het Ensormuseum bevindt.

Bij de inschrijving is de op 6 augustus 1941 door het Ministerie van Economische Zaken bij toepassing van artikel 12 van het besluit nr. 27 van 18 oktober 1940 gegeven toelating om handel te drijven gevoegd.

Artikel 1 van het besluit nr. 27 bepaalde dat alleen de handelaars die voor 10 mei 1940 ingeschreven waren in het handelsregister eetwaren en koopwaren mochten kopen en verkopen terwijl artikel 12 van het besluit bepaalde dat het Ministerie van Economische Zaken toelating om handel te drijven en om een inschrijving in het handelsregister te vragen kon geven aan de personen, die dit vroegen.

De toelating, die het Ministerie van Economische Zaken aan Ensor gaf, had betrekking niet op een nieuwe zaak maar op een zaak, die Ensor sinds 1905 effectief exploiteerde zoals vermeld staat in de inschrijving.

Brugge 1800 - 1850.

Een stille provinciestad

In de eerste helft van de vorige eeuw telde Brugge meer inwoners dan tegenwoordig. Het aantal schommelde tussen 38.000 en 50.000. De helft daarvan was aangewezen op steun van de armendissen, want de werkloosheid was groot. De textielindustrie was in verval geraakt en de landbouwcrisis deed de stedelijke bevolking nog toenemen. Tyfus en cholera teisterden de volkswijken waar de mensen samenhoften in overvolle armenbeluiken of 'fortjes'. Stadsbestuur en parochies, de Société Philanthropique en de adel organiseerden elke winter geldinzamelingen om aan de noodlijdenden brood, brandhout, klederen en dekens uit te delen. De industriële revolutie ging aan Brugge voorbij. Pas in 1848 kwam er een eerste vestiging met de katoenspinnerij van de gebroeders Dujardin, 'het Katoentje'. Daarentegen waren sinds 1815 de Brugse havenactiviteiten enigszins hernomen door de heropbloei van de overzeese handel. De reder Jean-Baptiste de Lecluse zorgde voor de import van koloniale waren uit Java, Cuba en de Antillen en voerde een drukke handel met steden rond de Oostzee. Welvarende burgers konden zich op de vele Brugse markten te goed doen aan Engelse oesters, 'chinas-appelen', citroenen, Westfaalse worsten en hespen. Na de ponden en kannen in de Hollandse tijd diende er vanaf 1836 officieel weer te worden gewogen in kilogram en liters, hoewel veel handelaars nog tot de eerste wereldoorlog het graan per hoed (171 liter) en stoffen per Brugse elle (70 centimeter) verkochten.

Tegenover de Nederlandssprekende volksklasse stonden de adel en de burgerij die ook na 1815 de Franse taal en cultuur aankleefden. Trouwens heel wat Franse onderdanen die in de revolutietijd in Brugge waren terechtgekomen, verkozen na de staatswisseling aldaar te blijven. Sommigen hadden een Brugse juffrouw getrouwd en waren genaturaliseerd. Daarnaast kwamen oude Bruggelingen die in Parijs carrière hadden gemaakt als halve Fransmans naar hun vaderstad terug. Na twee generaties domineerde de taal van Voltaire het onderwijs en het society-leven. In de oude Comedie genoten de Franse toneelgezelschappen de grootste bijval. Bepaalde burgers hielden geregeld een 'soirée littéraire' of 'salon' waar geestige conversatie werd beoefend. Anderen zaten gezellig in hun 'bergère' bij de gloed van Houille-kolen te lezen in *Les deux amours, par Tilleul* of in *La femme du banquier, par la Comtesse O** de *****, uit de goed bevoorradate Cabinet de lecture van Auguste Bardin in de Vlamingstraat. 's Zondags ging men wandelen in de dreef naar Steenbrugge en luisterde men op de Markt of in het

park naar het Concert Bourgeois met muziek van o.a. Jules Busschop, de Brugse Beethoven. Het vrouwelijk schoon paradeerde met de laatste Franse modesnufjes uit de winkels van Madame Feys-Chapuis of van Madame Pepinster. Men parfumeerde zich met *Eau de Cologne* of *Eau de Bruges*...

Het openbaar vervoer werd verzekerd door diligences en charabancs. Dagelijks vertrokken postkoetsen aan het hotel *La Fleur de Bled* naar Amsterdam en Parijs, terwijl de bargeboten borg stonden voor een comfortabele verbinding met Gent en Nieuwpoort. In 1837 zoefden de eerste treinen op 'den ijzeren weg' van Oostende dwars door Brugge naar Brussel. Zij luidden een nieuw tijdperk in van dagtoerisme. Langzaam maar zeker veroverden de vreemde bezoekers de stad, die zij beschreven als een schone slaapster, getekend door eeuwen bloei en verval. Alleen het luiden van de beiaardklok deed de tijd vooruitgaan.

Het intellectueel leven

Onder het bewind van Willem I wilde men in de Zuidelijke Nederlanden de basis leggen voor een nieuwe intellectuele elite. Het Nederlands werd de officiële taal en in de scholen las men de werken van Vader Cats, Tollens en Bilderdijk. Men hechtte groot belang aan de godsdienstzin en aan de ontplooiing van de Schone Kunsten. De vaderlandse geschiedenis en het instandhouden van het kunstpatrium wakkerden het patriotisme aan en ontwikkelden het Vlaamse volksbewustzijn. Met dat doel werden vanuit de kringen van de officiële ambtenarij culturele verenigingen gesticht. Bij de Brugse maatschappij *Yver en Broedermin* debuteerde het puik van de Vlaamse literatoren, onder wie Maria van Ackere-Doolaeghe, Karel Ledeganck en Prudens van Duyse. Vanaf 1848 ging de Vlaamse literatuur een nieuwe lente tegemoet. Toen publiceerde Guido Gezelle zijn eerste gedicht in de *Standaard van Vlaenderen* die met de *Gazette van Brugge, voor Staatkunde, Koophandel en Letterkunde*, de voornaamste Vlaamse kranten vertegenwoordigden, tegenover de *Journal de Bruges, L'Impartial de Bruges* en *La Patrie*.

De helft van de Bruggelingen in de 19de eeuw was analfaabeet. Nochtans bestonden er verschillende kleine schooltjes en zondagsscholen. Maar de leerplicht was geen wet. Om de arme en verlaten meisjes van straat te houden opende Léon de Foere in 1816 de zogenaamde 'Foerse school' in de Naaldenstraat, waar het huishouden en het kantklossen werden aangeleerd. De Foere was

stichter van het omstreden blad *Le Spectateur belge 'pour éveiller l'esprit national et rappeler les mœurs et la religion des Belges'*. In 1830 zetelde de militante en philanthropische priester onder de leden van het Nationaal Congres. Onder zijn impuls en door zijn politieke invloed werd in 1836 aan de Spiegelrei een school voor doven en blinden opgericht, het latere *Spermalie*. De eerste directeur was Charles Carton, priester, historicus, pedagoog en bibliotheekier. In 1838 werd hij medestichter en eerste voorzitter van de *Société d'Emulation pour l'histoire et les antiquités de la Flandre occidentale*, het oudste historisch genootschap van het land, dat nog steeds bestaat. Hij was nauw bevriend met de vaders van de Vlaamse Beweging, J.F. Willems, F. Snellaert en Ph. Blommaert.

De Brugse *Société d'Emulation* werd in enkele jaren tijd de spil van het culturele en intellectuele leven in stad en provincie. Haar bestuursleden werden belast met het oprichten van standbeelden voor beroemde mannen, met het opstellen van inventarissen van het openbaar kunstbezit en betrokken bij de plaatselijke monumentenzorg en het onderwijsbeleid. Onder die jonge intelligentsia schitterde vooral J. Octave Delepierre, advocaat, stadsbibliothecaris en -archivaris. Als een der eersten vestigde hij de aandacht op de belangrijke episodes van de middeleeuwen, de hertogen van Bourgondië en de oude Vlaamse schilderkunst. Hij ontsloot de rijkdom van de Brugse archieven, publiceerde rekeningen en kronieken en startte met de reeks *Biographies des hommes remarquables...* Daarnaast trad hij ook op als officiële cicerone voor VIP-bezoekers aan de stad. In die rol leverde hij stof voor de historische romans van Victor Hugo en Alexandre Dumas en gaf hij aan Hendrik Conscience wetenschappelijk advies voor de Brugse passages in de *Leeuw van Vlaanderen*. Dertig jaar voor Charles de Coster maakte Delepierre van de Duitse Ulenspiegel een Vlaamse volksfiguur. Vanaf 1843 was hij attaché en nadien consul aan de Belgische ambassade in London, waar hij levenslang een uitdrager van de Vlaamse cultuur was en jaarlijks tientallen paspoorten voor België aan Britse reizigers overhandigde.

Intussen groeide de stad onder impuls van bisschop Jean-Baptiste Malou uit tot een katholiek centrum bij uitstek. Onder zijn aanmoediging en geïnspireerd door Engelse voorbeelden van A.W.N. Pugin startte Jean Bethune in 1848 zijn carrière als architect en stond hij mee aan de wieg van Brugge als brandpunt van de neogotiek.

De Engelse kolonie

In de smeltkroes van vreemdelingen die na de Slag van Waterloo als vogels van diverse pluimage in Brugge neerstreken, waren de Britten het grootste in aantal en vormden zij een aparte groep. Brugge was voor hen bijzonder interessant door de goede ligging dichtbij het Kanaal, op de route naar het Rijnland. De pittoreske reien, de monumentale gebouwen en niet in het minst het goedkope leven oefenden een grote aantrekkingskracht uit. Aanvankelijk bleven oud-kolonialen en vooral oud-militairen in de stad rondhangen. Laatstgenoemden voelden zich wellicht thuis onder de vreemde garnizoenssoldaten die er nog lange tijd lagen ingekwartierd en een druk uitgangsleven organiseerden. Bovendien waren in Brugge talrijke sporen van eeuwenlange Britse aanwezigheid. Altijd hadden daar Engelsen gewoond om commerciële, politieke of religieuze redenen. Daarvan was het Engels Klooster in de Carmersstraat nog een levendige getuigenis. Onder de zusters en pensionnaires telde zij de fine fleur van de Engelse adel.

Tot voor enige jaren beschikten de anglicanen over een eigen bedehuis, de *Engelse kerk* (thans Ryelandtzaal) in de Ezelstraat. Hun overledenen werden begraven op het zgn. *Engels kerkhof* van de Stedelijke begraafplaats in Steenbrugge. Daar rusten ondermeer de vader en de broer van de romancier Anthony Trollope. Beiden waren in 1834-'35 in enkele maanden tijd gestorven, toen de familie in een landhuis te Sint-Andries woonde om aan de schuldeisers in eigen land te ontsnappen.

Door toedoen van John Steinmetz, een Londens rentenier die sedert 1819 in de stad was komen wonen, heeft menigeen van zijn landgenoten in Brugge een tweede verblijfplaats gevonden. In de jaren 1830-'40 werd de stad zelfs de 'fashionable place to be' voor de rooms-katholieken die er kwamen genieten van een openbare christelijke samenleving en van katholiek onderwijs voor hun kinderen. Vanaf 1816 schoten Engelse schooltjes als paddestoelen uit de grond. In 1855 opende Arthur Robinson een weeshuis voor Engelse jongetjes, St Vincent's Orphanage. Drie jaar later stichtte baronet John Sutton op eigen kosten een Engels seminarie voor de opleiding van missionarissen.

Talrijk waren de Britse bekeerlingen die in de jaren 1845-1865 in het voorbeeldig katholieke Brugge de middeleeuwse christelijke kunst kwamen bestuderen. Een van hen was Thomas Harper King, die in 1850 de *True Principles of pointed or christian architecture* (1841) van zijn

leermeester A.W. Pugin, in een Franse versie in Vlaanderen introduceerde. Menig lid van de Engelse kolonie heeft als kunstenaar of mecenas de bloei van de neogotiek in Brugge in de hand gewerkt. Als geen ander echter heeft de Londense oudheidkundige W.H. James Weale zijn stempel op de stad gedrukt door zijn strijd voor de monumentenzorg en zijn wetenschappelijk onderzoek over de Vlaamse Primitieven.

De Engelse kolonie telde in 1846 meer dan 400 leden om in 1868 tot 1200 op te lopen. Naast die permanente residents brachten verschillende families elk jaar opnieuw de zomermaanden in stad of omgeving door. Sommigen kochten een eigendom terwijl anderen soms maandenlang in een hotel of op kamers verbleven. De Engelsspreken vielen op door hun taal, hun typische gewoonten, hun saamhorigheid, manieren en apart society-leven. Zij stichtten privé-clubs, richtten Engelse toneel- en muziekavonden in en organiseerden fancy-fairs. Bepaalde winkels specialiseerden zich in tweedstoffen en Schotse wolletjes. Andere verkochten Engels porcelein, Pear's soap, Engelse kazen en borstels. In de *English Tavern* en de *Union Club* werden Engelse ale en Stout geschonken. 's Namiddags genoten de dames van *Earl Grey* of *Darjeeling tea* met warme *scones* in *Het Engels Bed* aan het Jan van Eyckplein. De Engelse aanwezigheid in het 19de-eeuwse Brugge vormde een specifiek bestanddeel in het culturele en economisch leven en heeft in grote mate bijgedragen tot de 'restauratie' van de middeleeuwse stad en haar toeristisch imago.

Kunststad

Na het Concordaat in 1802 werden de grenzen van West-Europa weer opengezet en kwam het reizigersverkeer op gang. In het *Musée Napoléon* te Parijs leerden Duitsers de Oude Meesters kennen, die als oorlogsbuit uit de Vlaamse steden waren ontvreemd. Aldus werden vele kunstminnaars naar Brugge gelokt, naar de diverse kunstkabinetten en kerken, maar vooral naar de rijke schilderijenverzameling in de Academie en de Memlings in het Sint Janshospitaal. Zij kwamen onder de bekoring van de bijna mystieke stad met grijze gevelrijken in stille straten, waar het gras van eeuwen tussen de kasseien groeide. Tevergeefs echter zochten zij onder de sombere kapmantels naar de legendarische Brugse schone. Vooral Britten onderweg naar Waterloo ontdekten het romantische reienstadje met de ruïnes van de Franse Revolutietijd, de vele kerken en kapellen, processies en heiligenbeelden.

Luxueuse prentenalbums met stadsgezichten door Samuel Prout maakten in Engeland propaganda voor Brugge. Dichters en schrijvers, oudheidkundigen en kunstverzamelaars exploreerden stad en streek op zoek naar inspiratie en antiek. Al te gemakkelijk deden kerkmeesters en particulieren oude meubels, glasramen, beelden en schilderijen voor een prijke van de hand. De horeca ging gouden tijden tegemoet. In 1837 verscheen een eerste gidsboekje, de *Guide dans Bruges* door J. Octave Delepierre dat de vreemde bezoekers wegwijst maakte en tot voorbeeld voor andere steden diende. In die periode werd de toeloop van de vreemdelingen in het Sint-Janshospitaal zodanig groot dat de kunstwerken in een aparte kamer werden opgesteld. In 1839 opende het *Memlingmuseum* zijn deuren en vormde samen met de verzameling van de Academie in de Poortersloge de grote trekleister in de stad.

Brugge werd internationaal bekend als 'stad van Memling'. Zijn hemelse Madonna's en dromerige heiligenfiguren, zowel als zijn legendarische persoonlijkheid, spraken tot de romantische verbeelding van het publiek. Zijn schilderijen werden gekopieerd en er werden zelfs replieken van het *Ursulaschrijn* op ware grootte te koop aangeboden. In de jaren 1850 vormden de Memlings in het Sint-Janshospitaal het uitverkoren onderwerp van de eerste fotografische reproducties.

Onder de bewondering van de vreemdelingen herwon Brugge haar middeleeuwse faam van kunststad. Haar uitstraling werd nog benadrukt door de restauraties van de monumenten en de nieuwe gebouwen in neogotische stijl. Historische stoeten, Venetiaanse waterfeesten, exposities van oude kunst en niet in het minst de Vlaamse Primitieven zouden in de komende tijden een aandeel hebben in de economische heropbloei van de handelsmetropool van weleer.

Lori van Biervliet

Literatuur:

Lori van Biervliet, *Brugge, cultureel kruispunt in het Europa van de 19de eeuw*, in: *Brugge en Europa*, Mercatorfonds Antwerpen, 1992, p. 385-403.

Enkele beschouwingen naar aanleiding van het tweehonderdjarig bestaan van de rechtbank van koophandel Brugge-Oostende.

1.

De rechtbank van koophandel Brugge-Oostende viert met gepaste luister haar tweehonderdjarig bestaan. In zijn artikel over de geschiedenis van de rechtbank geeft de voorzitter van de rechtbank een zeer interessant overzicht over haar ontstaan anno 1798.

Maar niet alleen de rechtbanken van koophandel zijn een creatie van het Franse bestuur. De eerste werkrechtshouders - voorlopers van de arbeidsrechtbanken - werden bij ons eveneens ingesteld tijdens het Franse tijdperk, namelijk te Gent in 1810 en te Brugge in 1813.

De keizerlijke (Franse) wetgeving bleef de werkrechtshouders beheersen tot de eerste Belgische wet op de werkrechtshouders van 7 februari 1859 in werking trad. Hierin werd bepaald dat de werkrechtshouders bevoegd zijn om, door verzoening of bij gebreke daarvan door een vonnis, de geschillen te beslechten die rijzen tussen fabrikanten en werklieden of tussen werklieden onderling, en die betrekking hebben op de uitvoering van de arbeid of op de lonen. De Raad oordeelde in laatste aanleg tot 200 fr. en tot om het even welk bedrag in eerste aanleg. Het beroep werd voor de rechtbank van koophandel gebracht. Daar waar in eerste aanleg de pariteit tussen vertegenwoordigers van werklieden en werkgevers werd ingevoerd zetelden in beroep uitsluitend vertegenwoordigers van werkgevers! Ik meen dat het bij deze viering goed is even te herinneren aan deze toenmalige bevoegdheid van de rechtbank van koophandel inzake arbeidsgeschillen.

2.

De rechtbanken van koophandel en de arbeidsgerechten nemen in ons rechtsbestel een aparte plaats in. In deze rechtscolleges spelen de zogenaamde lekenrechters waarmee de rechters in sociale zaken en de rechters in handelszaken worden bedoeld een belangrijke constitutionele rol.

Als gewezen Raadsheer, Kamervoorzitter en Eerste Voorzitter van het Arbeidshof te Gent wil ik het vandaag onder meer hebben over de belangrijke rol van deze lekenrechters.

Rechters in handelszaken zijn geen bestendige leden van de gerechtelijke orde. De bepalingen Boek II van het Tweede Deel van het Gerechtelijk Wetboek zijn op hen slechts gedeeltelijk van toepassing. Toch is het de wil van de wetgever geweest hen als volwaardige rechters te laten doorgaan. Samen met de beroepsmagistraat, die de kamer voorziet, houden zij zitting en beraadslagen zij op

voet van gelijkheid. De wetgever heeft dit willen illustreren door de term "rechter in handelszaken". Aanvankelijk werd de term "rechter-assessor" voorgesteld maar de Kamercommissie is hierop teruggekomen.

De rechters in handelszaken zijn onderworpen aan dezelfde regels van onverenigbaarheden als de beroepsrechters. Wel worden ze niet voor het leven benoemd maar voor een termijn van 5 jaar die vernieuwbaar is. De bepalingen betreffende de verhinderdheid en de vervanging, de afwezigheid en het verlof, de vakantie en de vakantiekamers, de tucht zijn dezelfde als voor de beroepsmagistraten. Ook geldt dezelfde regeling m.b.t. de inruststelling maar hun pensionering wordt geregeld in functie van hun andere activiteiten.

Zij ontvangen geen wedde maar zeer geringe presentiegelden. Allen beschouwen het offeren van hun vrije tijd als een grote eer en een maatschappelijk voorrecht.

Ik benadruk dus dat de rechter in handelszaken een volwaardig rechter is. Hij helpt mede beslissen in de kamer waarin hij zetelt op een voet van gelijkheid met de beroepsmagistraat. Is hij in de minderheid, zoals het de beroepsmagistraat ook kan overkomen, dan legt hij zich neer bij de mening van zijn collega's en medeondertekent hij het vonnis als borg voor de geheimhouding van de beraadslaging.

3.

Op de Algemene Vergadering van de arbeidsrechtbank van Brugge van 4 juni 1987 sprak de oudervoorzitter van de rechters in sociale zaken, werkgever Flor Tanghe, over de voorzitter van de kamer als een katalysator en de lekenrechter, die geen leek mag zijn, als volgt: "De voorzitter van de kamer zal bepalend zijn of de rechters in sociale zaken goed zullen functioneren en een maximaal rendement zullen geven in zijn kamer. Hij is het inderdaad die de ruimte en de mogelijkheid creëert en die zorgt voor het goede resultaat om tot een rustig gefundeerd overleg te komen. Zijn luisterbereidheid en zijn positieve ingesteldheid zullen inderdaad werken als katalysator om het paritair overleg in optimale omstandigheden te laten verlopen. De beroepsrechter die eigenzinnig vasthoudt aan eigen kennis en ervaring en ervan uitgaat dat zijn collega's werkelijk leken zijn en er niet veel van afweten, ontzegt zichzelf in de eerste plaats een klankbord voor het uittoetsen van zijn eigen mening en meteen sluit hij zich af voor een belangrijke inbreng van personen die niet alleen over een dosis gezond verstand beschikken (wat belangrijk is), maar die dikwijls beter dan hem geïnformeerd zijn over C.A.O.'s, administratieve prak-

tijken en de toepassing van de sociale wetgeving in de frontlinie van het dagdagelijkse economische en sociale leven."

Mutatis mutandis geldt dit over de beroepsmagistraat en de rechters in handelszaken in de rechtbanken van koop-handel. Het is de plicht van de rechter in handelszaken zijn statuut zinvol in te vullen en inhoud te geven. Aangezien de wetgever hem als een volwaardig rechter beschouwt, moet hij ervoor zorgen dat hij in feite geen leek is.

Artikel 205 Gerechtelijk Wetboek geeft volgende opsomming van de voorwaarden om tot rechter in handelszaken te worden benoemd: *"Om tot werkend of plaatsvervangend rechter in handelszaken te worden benoemd, moet men volle dertig jaar oud zijn, tenminste vijf jaar met ere handel hebben gedreven, deelgenomen hebben aan het bestuur van een handelsvennootschap waarvan de hoofdvestiging zich in België bevindt of van een representatieve professionele of interprofessionele organisatie uit de handel of de nijverheid, of vertrouwd zijn met het bestuur van een onderneming of met boekhouden."*

Met andere woorden een rechter in handelszaken moet geen jurist zijn en hij moet zelfs geen specialist zijn in handelsrecht. Zijn praktijk en ervaring en zijn gezond verstand zijn de voornaamste elementen die hij moet inbrengen. Niettemin moet hij bereid zijn zich zo nodig te scholen in het recht. De belangrijkste voorbereiding van het vonnis is de beraadslaging. In het beraad worden de bouwstenen aangebracht die in de redactie van het vonnis hun uiteindelijke vorm zullen krijgen. Het vonnis is het resultaat van het ploegwerk dat in de kamer gepresteerd wordt.

De rechtbanken van koophandel zijn gewone rechtbanken met een specifieke bevoegdheid. Bijgevolg passen de gewezen vonnissen volledig in het constitutionele kader van ONPARTIJDIGHEID, OBJECTIVITEIT en ZELFSTANDIGHEID die voor de burger een waarborg zijn tegen willekeur en onbillijkheid. Deze waarborg wordt geboden door de procedure - het Gerechtelijk Wetboek - die voor eenieder dezelfde is en door de vereisten van het ambt. De aanwezigheid van lekenrechters is uitstekend wanneer zij bekwaam en beschikbaar zijn en vervuld van hun opdracht.

4.

De rechtbank van koophandel te Brugge en te Oostende kan terugblikken op een tweehonderdjarige traditie van degelijke en alomtegenwoordige rechtspraak. De rechtbank staat voor nieuwe uitdagingen. De wet van 17 juli 1997 en de faillissementswet van 8 augustus 1997 wijzigen op fundamentele wijze ons insolventierecht. Men spreekt van nieuwe bevoegdheden voor de rechtbanken van koop-handel.

Andere toekomstperspectieven zijn niet zo hoopgevend. Het lijkt erop dat het zogenaamd Octopusakkoord van 23 mei 1998 de rechtbanken van koophandel en de arbeidsgerechten in hun autonoom bestaan bedreigt. De

oprichting van één arrondissementsrechtbank met verschillende afdelingen wordt overwogen. De rechtbanken van koophandel zouden dus verdwijnen en een onderdeel vormen van één arrondissementsrechtbank.

De drie doelstellingen bij deze structuurhervorming zijn: de herwaardering van de eerstelijnsrechtspraak, de bestrijding van de gerechtelijke achterstand en het efficiënter inzetten van de beschikbare middelen.

De vraag stelt zich of de kwaliteit en de efficiëntie van de rechtsbedeling verbeterd worden door de opslorping van de rechtbanken van koophandel en de arbeidsrechtbanken door de rechtbanken van eerste aanleg.

Deze opslorping zal een schaalvergroting en een complexer beheer met zich meebrengen. Er zal een toename van het aantal magistraten zijn evenals een toename van het aantal zaken waaraan de eenheidsrechtbank het hoofd zal moeten bieden.

Het gevaar bestaat dat dossiers, die als minder belangrijk beschouwd worden, in de onderste lade terecht komen en langer op rol blijven. Het is niet uitgesloten dat de handelsgeschillen met een mindere prioriteit worden behandeld omdat de druk van de openbare opinie en van de media ervoor minder groot is. Daarenboven vereist de toepassing van het handelsrecht zoals de toepassing van het sociaal recht specialisatie. De rechtsingang zal niet eenvoudiger maar ingewikkelder worden. Het grootste gevaar ligt in de mogelijkheid dat de beleidsvoerders de aanwezigheid van lekenrechters voor sommige materies niet meer nodig zullen vinden.

De laatste gerechtelijke hervorming dateert van 1 november 1970. Vele magistraten zijn overtuigd van de noodzaak van hervormingen maar ze vrezen dat ze ondoordacht zijn. Men kijkt ook te veel naar de minder goede werking van enkele mega-rechtbanken.

De rechtbank van koophandel te Brugge-Oostende zal ongetwijfeld ook deze uitdaging trotseren en haar prestige in stand weten te houden. Een instelling die vanaf den beginne en gedurende 200 jaar kennelijk goed heeft gefunctioneerd zet men niet zo maar op de helling. Het autonoom bestaan van de rechtbanken van koophandel, zoals dat van de arbeidsgerechten, wordt uitdrukkelijk gewaarborgd door artikel 157 van de Grondwet.

Vanuit die zekerheid kan ik de voorzitter en de leden van de feestvierende rechtbank van koophandel te Brugge-Oostende toeroepen: **ad multos annos!**

André Opstaele,
Emeritus Eerste Voorzitter van het Arbeidshof te Gent.

Rechtbanken van Koophandel : een toekomst ?

De Rechtbank van Koophandel te Brugge- Oostende bestaat op 8 november 1998 dag op dag 200 jaar. Deze vaststelling roept al gauw het beeld van een verouderd oubollig instituut dat elke voeling met de realiteit al lang verloren is. Niets is minder waar. Door de jaren heen hebben de rechtbanken van koophandel zich gestaag aangepast om de noden van de snel evoluerende samenleving te kunnen opvangen. De rechtbanken van koophandel zijn steeds actueel gebleven en hun rechtspraak weerspiegelt hetgeen leeft in de maatschappij. Vooral zijn ze een spiegel van wat leeft in de handelswereld met zijn steeds snel evoluerende noden en nieuwe behoeften. Allicht ook hierom ontsnapten de rechtbanken van koophandel aan de alom verspreide kritiek dat justitie wereldvreemd is. Deze dynamische benadering is allicht voor een groot deel te danken aan de samenstelling van deze rechtbanken waar rechters in handelszaken, de experts van de zakelijke praktijk, samen zetelen, met de beroepsrechters, rechters in de rechtbank van koophandel, die instaan voor de juridische kwaliteit van de rechtspraak en daarin bijgestaan door een goed werkende griffie die onder meer via de dienst van het handelsregister eveneens nauw betrokken is bij het dagelijks handelsgebeuren. Door deze kruisbestuiving werd een rechtspraak ontwikkeld die zich naadloos heeft aangepast aan de steeds snellere evolutie van het economisch- en handelsleven.

Een treffende illustratie hiervan is de recente wijziging van de wetgeving op het gerechtelijk akkoord en het faillissement. Vanuit een gewijzigde meer economische invalshoek waar benadrukt wordt dat de onderneming de enge rechts- of natuurlijke persoon overstijgt, meer is dan enkel een patrimoniumsbestanddeel, eigendom van de ondernemer maar deze ook verantwoordelijkheid heeft ten aanzien van de gemeenschap, risicokapitaal-verschaffers, werknemers, leveranciers enz... was het nodig om nieuwe meer aangepaste en adequate instrumentaria aan te reiken waardoor ondernemingen in moeilijkheden met overlevings- en herstelkansen een duurzaam herstel kunnen bekomen. Hier zien de rechtbanken van koophandel zich geplaagd voor een grote uitdaging. Vooral met de nieuwe wet op het gerechtelijk akkoord wordt een grote ommekeer betracht en worden grote verwachtingen in de rechtbanken van koophandel gesteld. Hier ligt in de toekomst een belangrijke rol weggelegd voor de rechters in handelszaken aan wie het eigenlijke handelsonderzoek wordt toevertrouwd. Dit zal ongetwijfeld een grote inzet vergen hetgeen ook werd erkend door de beleidvoerders die bijkomende middelen als rechters, griffiepersoneel en informatica hebben toegezegd en hun beloften ook reeds grotendeels hebben waargemaakt.

Vanuit een welbegrepen en voortdurende zorg voor een behoorlijke rechtspraak, door Walter van Gerven voortreffelijk verwoord in zijn bijdrage in het *Liber amicorum* van Frédéric Dumon zijn de voorstanders van een economische magistratuur te begrijpen en te verdedigen. Zij staan een gespecialiseerde magistratuur voor die bevoegd is in economische geschillen welke zowel civiele, straf als administratiefrechtelijke aspecten hebben en verdedigen de oprichting van afzonderlijke economische rechtbanken waaraan ook economische parketten (auditoraten) zouden verbonden zijn.

De vraag of deze rechtbanken afzonderlijk moeten worden ingericht is evenwel betwistbaar. Ongetwijfeld zouden ook deze economische geschillen aan speciaal ingerichte kamers in de bestaande rechtbanken van koophandel kunnen worden toevertrouwd zonder dat hiervoor nieuwe rechtbanken moeten worden opgericht. Deze kamers zouden dan kunnen worden samengesteld met rechters die gespecialiseerd zijn in economisch recht en een diepe kennis hebben van het zakenleven zoals reeds door Herman Vanderpoorten toen Minister van Justitie op 15 juni 1976 tijdens het XXVIII Wetenschappelijk congres van de Vlaamse Juristenvereniging te Leuven werd verdedigd.

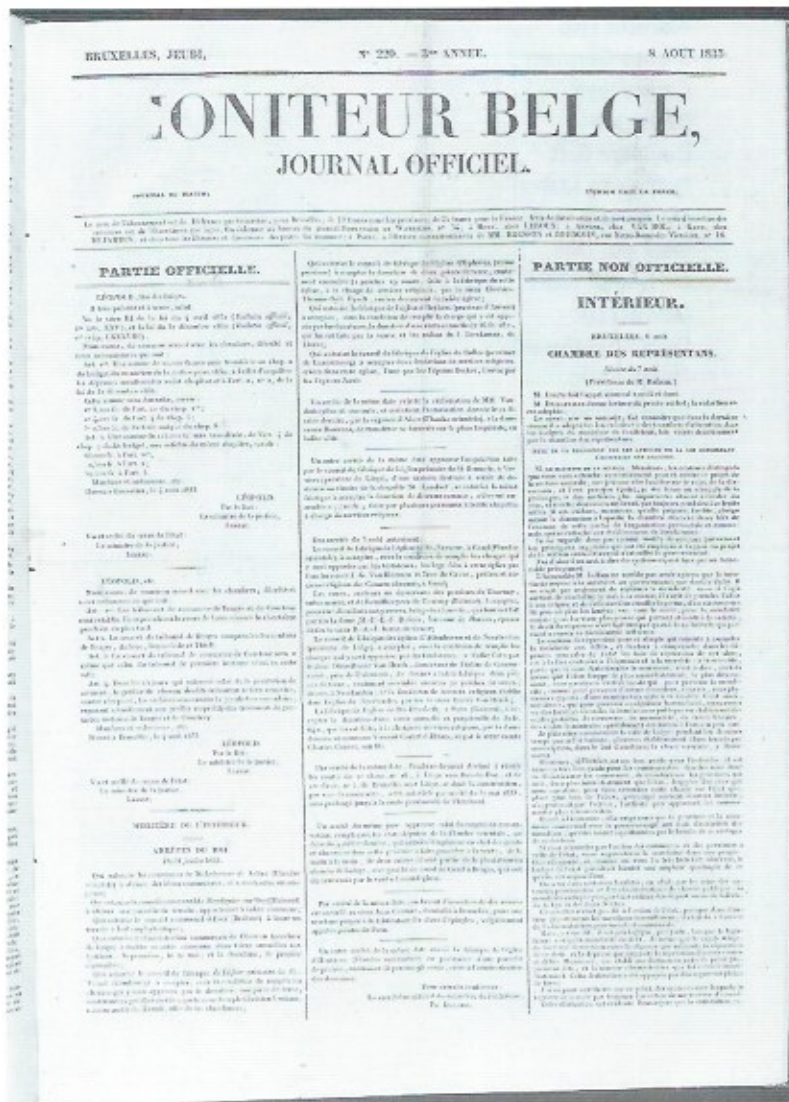
Of de rechtbanken van koophandel moeten verdwijnen en opgaan in één arrondissementsrechtbank waar ze enkel nog een bestaan als gespecialiseerde handels- of economische kamers zouden leiden mag worden betwist. Deze herinrichting zal geen fundamentele verbetering met zich brengen noch een garantie voor een behoorlijke rechtspraak betekenen. Het valt te vrezen dat op deze wijze de rechtbanken van koophandel die steeds in het verleden hebben bewezen voortreffelijk werk te leveren en die een belangrijke rol spelen in het handelsleven, hun eigenheid en hun zelfstandigheid verliezen. Alleszins moet worden vermeden dat de rechters in handelszaken al overbodig en niet langer passend in de nieuwe structuur zouden worden beschouwd. Evenmin mag worden vergeten dat de aanwezigheid van de rechters in handelszaken een bijzondere meerwaarde verleent welke het dynamisme en de soepelheid van de rechtbanken van koophandel grotendeels verklaart.

De kwaliteitszorg en de noodzaak tot voortdurende aanpassing en bijscholing wordt ook ervaren in de rechtbank van koophandel te Brugge en Oostende. Hier bestaat de overtuiging bij alle medewerkers dat niets onverlet mag worden gelaten om een behoorlijke rechtspraak in handelsgeschillen te Brugge en te Oostende te garanderen.

Dit betekent dat het proces binnen een redelijke (korte) termijn moet kunnen worden afgehandeld, rekening gehouden met de noden van de praktijk en met een strikte garantie voor de juridische kwaliteit van de rechterlijke beslissing.

Alleen wanneer ze voortreffelijk werk, een behoorlijke rechtspraak in handelsgeschillen blijven leveren en deze bekommernis steeds vooropstaat hebben de rechtbanken van koophandel een reden van bestaan en behouden ze hun boeiende toekomst aan de vooravond van de veelbelovende 21e Eeuw.

Dirk Vercruysse,
Ondervoorzitter in de Rechtbank van Koophandel te Brugge.

Belgisch Staatsblad van 8 augustus 1833
waarin de wet houdende de beroprichting van de
rechtbank van koophandel te Brugge
werd gepubliceerd.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE-OOSTENDE (Gerechtelijk jaar 1998-1999).

Voorzitter : Van Ooteghem Jozef

Voorzitter in handelszaken : Haud'huyze Jan

Ondervoorzitter : Vercruysse Dirk

Ondervoorzitter in handelszaken : Tytgadt François

Rechters :

Beheyte Marc
Dauw Paul
Deschoolmeester Frank
Dobbelaere Harry

Rechters in handelszaken :

Albrecht Filip
Brouns Germain
Carlier Jean
Dauw Jan
De Baere Bart
Deblauwe Marcel
De Buysere Robert
Decloedt Dirk
De Geeter Marc
Devisch Luc
Dupulthys Gerard
Floren Marc
Goekint Peter
Haesaert Norbert
Honorez Donald
Lanckriet Paul
Moeyaert Willy
Muyllé Gerald
Nauwynck Chris
Neyman Vincent
Piers François
Schatteman Laurent
Theys Hendrik
Vanbiervliet Emile
Vandaele Luc
Van den Abbeele André
Van Nieuwenhuysse Pierre
Verbeke Eddie
Verkest Filip

Plaatsvervangende rechters :

Aspeele Emmanuel
Crivits Rik
Daems Paul
Dekeyser Hugo
D'hoest Jacques
Lamiroy Anne Marie
Tanghe Pol

Plaatsvervangende rechters in handelszaken :

De Meyere Georges
Denolf Michel

Hoofdgriffier : Demets Lieven

Griffiers :

Becue Ronny
Cattoor Marcel
Toune Albert

Adjunct-griffier : Heyman Véronique

**Ereleden van de
Rechtbank van Koophandel te Brugge :**

Campers Georges, rechter
Claes Albert, plaatsvervangend rechter
De Geytere Fabien, voorzitter in handelszaken
Deryckere André, voorzitter in handelszaken
Deswaef Willy, voorzitter
De Weerd Leon, voorzitter in handelszaken
Schuyesmans Robert, rechter
Stubbe Marc, plaatsvervangend rechter
Watteeuw Alfons, rechter in handelszaken

